

Antikvariska kontroller utmed

Kilbäcksgatan

Uddevalla stad
Uddevalla kommun

BOHUSLÄNS MUSEUM

Rapport 1996:8

Oscar Ortman

Antikvariska kontroller utmed

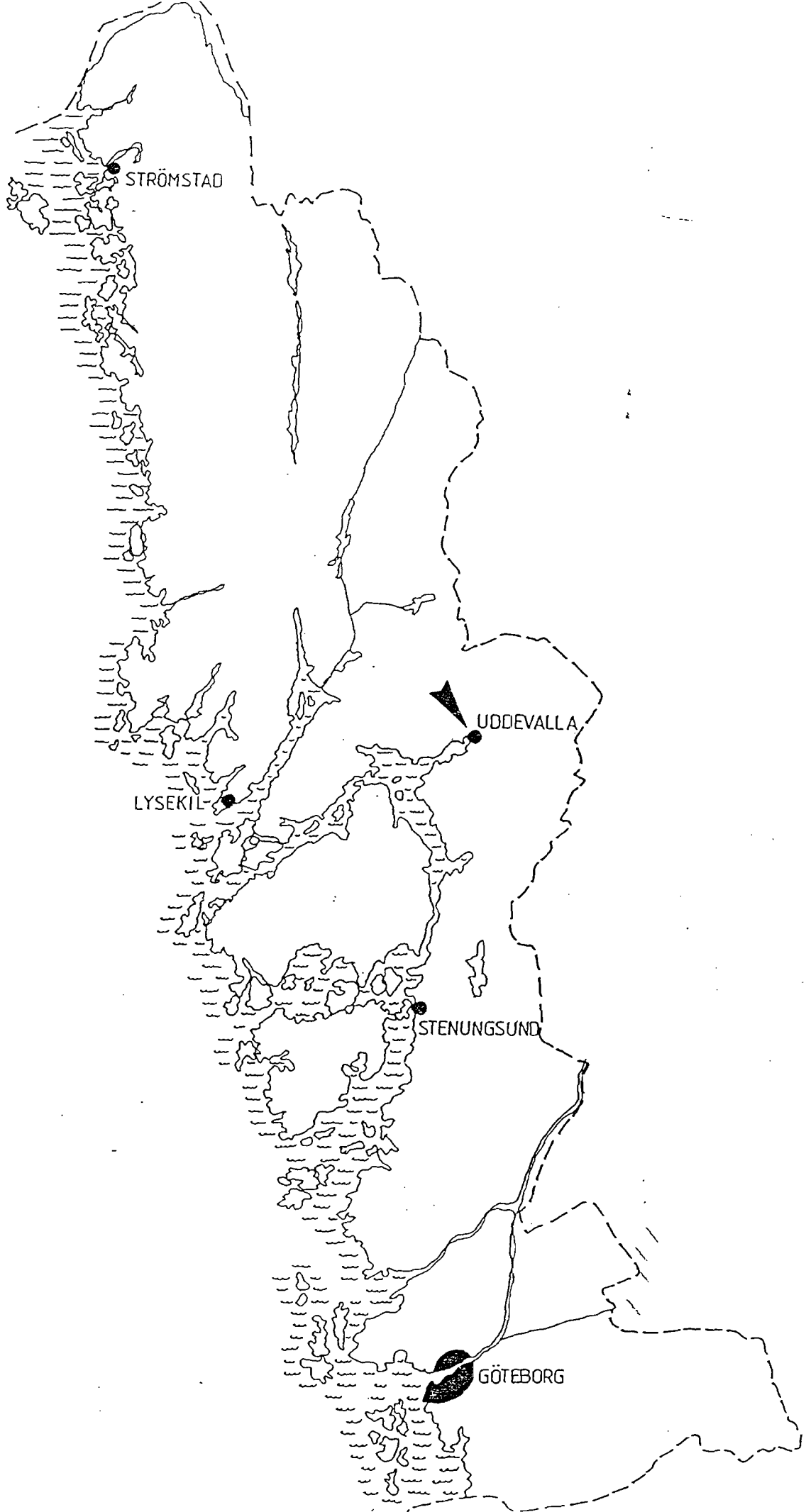
Kilbäcksgatan i Uddevalla

Uddevalla stad
Uddevalla kommun

Ur allmänt kartmaterial
från lantmäteriet
medgivande 90.90.12
Utdrag ur ek.karta 8154
Dnr. 94, 494/95K.

Bohusläns museum 1996:8
Oscar Ortman

STRÖMSTAD

LYSEKIL

UDDEVALLA

STENUNGSUND

GÖTEBORG

Innehåll

Inledning

Bakgrund

Undersökningsresultat

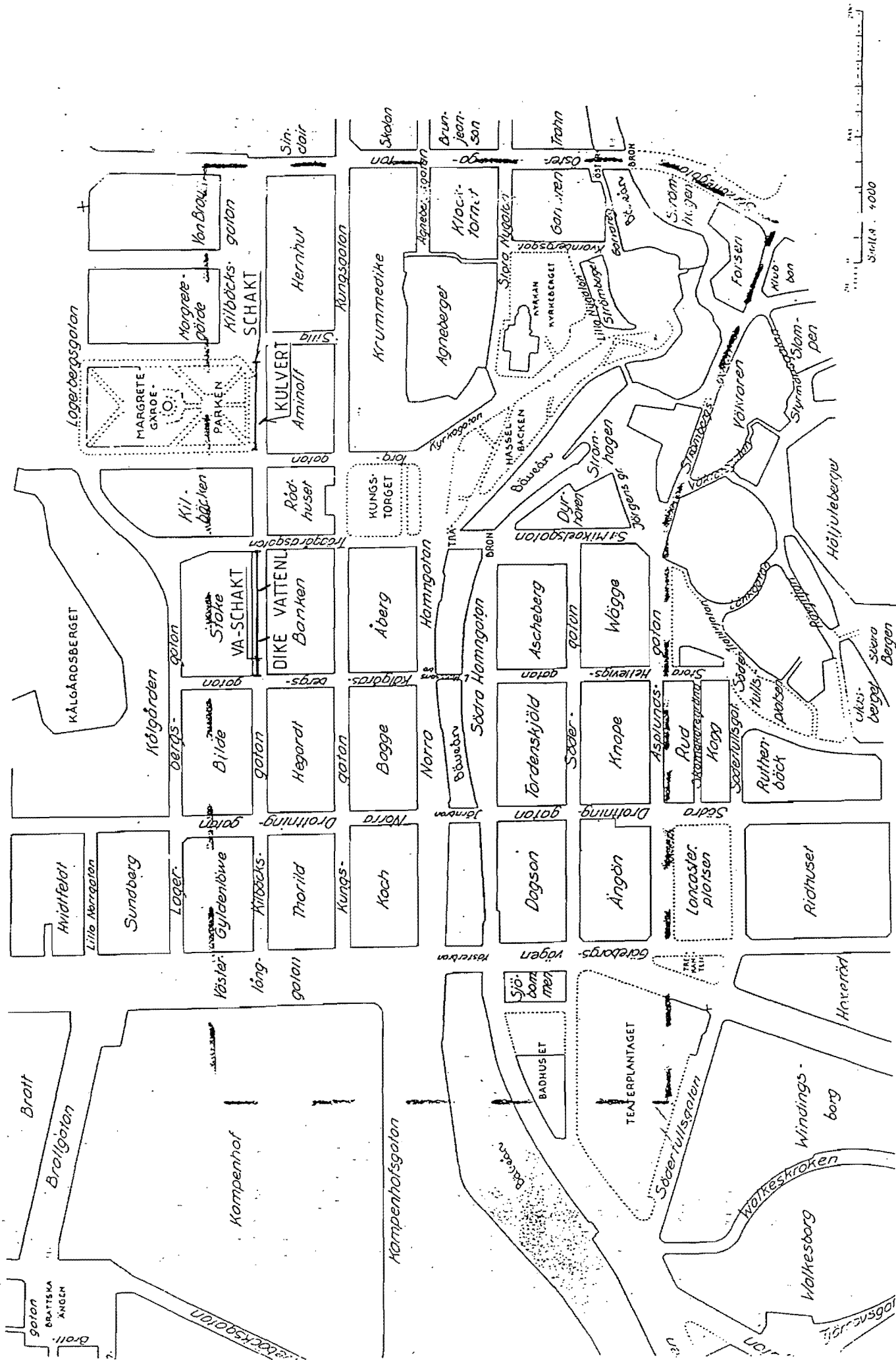
Sammanfattning

Litteratur

Administrativa uppgifter

Foto av dagvattenledningen från norr.

Det övervakade schaktet och den påträffade kulverten markerad

Inledning

Under hösten och vintern 1995 - 1996 har Uddevalla kommun låtit utföra VA-arbeten i Kilbäcksgatans sträckning, från Margaretegärdeparken till Kålgårdsgatan i Uddevalla stad, *se fig 1*. Schakten gick delvis i tidigare orörd mark och delvis i gamla rörgravar.

Arbeterna har utförts i 2 etapper. Vid bägge dessa etapper övervakade Bohusläns museum schaktningsarbetet. Ansvarig för schaktningsövervakningen var Oscar Ortman.

Bakgrund

Fram till 1600-talet utgjorde Kilbäcken Uddevallas norra gräns. På utkastet till ny stadsplan efter 1806 års brand finns Kilbäckens ursprungliga sträckning markerad. Här ser man också det planerade nya gatunätet, som överensstämmer med dagens gatunät. (Kristiansson 1956 s 45). På 1807 års karta ser man hur Kilbäcken reglerats så att den blev ett 2 alnar brett öppet dike som löpte längs Kilbäcksgatans norra trottoar. Med början på 1880-talet kom Kilbäckens sedan successivt att kulverteras (a.a. s279). Vid en arkeologisk förundersökning i kvarteret Banken 1984 påträffades Kilbäckens fysiska sträckning (UV-Väst rapport 1984:15), *se fig 5*. Vid den undersökningen hade man förhoppningar om att kunna belägga eventuella gatusträckningar norr om Kilbäcken.

Undersökningsresultat

Vid den första etappen mellan Torggatan och Sillgatan gick schakten i stor utsträckning i redan omrörd mark. En äldre dagvattenledning påträffades mitt för kvarteret Amindorf, *se fig 2*. Denna var 5,5 meter lång och 1,95 meter bred i NNV-SSÖ-lig riktning. Den östra sidan var skodd med 0,1 meter breda plank.

På etapp 2, mellan Kålgårdsgatan och Trädgårdsgatan, berördes en större del orörd mark i gatans södra del mot kvarteret Banken, *se fig 3*. 9 - 13 meter in från Kålgårdsgatan påträffades ett 0,1 - 0,4 meter tjockt kulturlager som innehöll kritpipsskaft, obrända ben, träflis och tegel samt enstaka fragment av yngre rödgods. Lagret sträckte sig som längs 0,6 m norr ut från profilkanten. Inga anläggningar påträffades längs denna del av ledningsdragningen. 16 - 18 meter påträffades ett 0,5 m tjockt torvigt silt lager som tolkades som dike. Det är framförallt den markerade västra kanten där man kan se att det är frågan om en tydlig nedgrävning. Strax öster om nedgrävningen finns ytterligare en nedgrävning, 0,2 m i diameter och 0,3 meter djup, även den med samma torviga siltiga lager. Nedgrävningen tolkades som ett stolphål, efter ett staket som kan ha ingärdat diket. Ovan på "diket" och stolphålet fanns ett knappt 0,1 m tjockt trälager. Dess ursprungliga utbredning är svår att uppskatta och så även dess funktion. Man kan dock anta att trälagret har med "diket" att göra.

Väster om "diket" tar det historiska matjordslagret vid. Någon distinkt övergång mellan lagren kunde inte iakttas. Matjordslagret sträcker sig fram till 25 meter.

På 68 meter påträffades en dagvattenledning, som bestod av 3 stycken 0,6 meter breda och 1 - 1,5 meter långa block samt några mindre stenar, 0,1 meter stora.

Själva rännan under locket var 0,3 m bred och sidorna bestod av två varv av 0,1 m stora stenar, *se foto*. Botten bestod även den av större block. Locket låg på + 3,96 - 4,05 m ö h. (*se fig 4*).

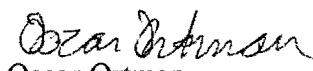
Försök med dricksvattenledningar i trä gjordes på 1850-talet. Denna gick från Sörkällan till en hämtningsbassäng vid södra Hamngatan. De första dricksvattenledningarna i järn anlades 1874 från Mariebergskällorna i norra delen av staden. Vattenledningarna som påträffades vid schaktningskontrollen kan tolkas som dagvattenledningar från 1800-talet.

Sammanfattning

Schaktningsövervakningen visade att det i västra delen av sträckningen fanns bevarade kulturlager, troligen från 1700-tal. Läget på det dike som rinner ner mot Kilbäcken, finns ej inlagt på kartan. Däremot är dagvattenledningen markerad som Johnsson redovisar 1984, (*se fig. 5*).

Trots detta är jag benägen att tro att det är samma dike det är frågan om. Det är inte troligt att ett så stort dike inte noterats på kartmaterialet.

Uddevalla den 24/6 1996

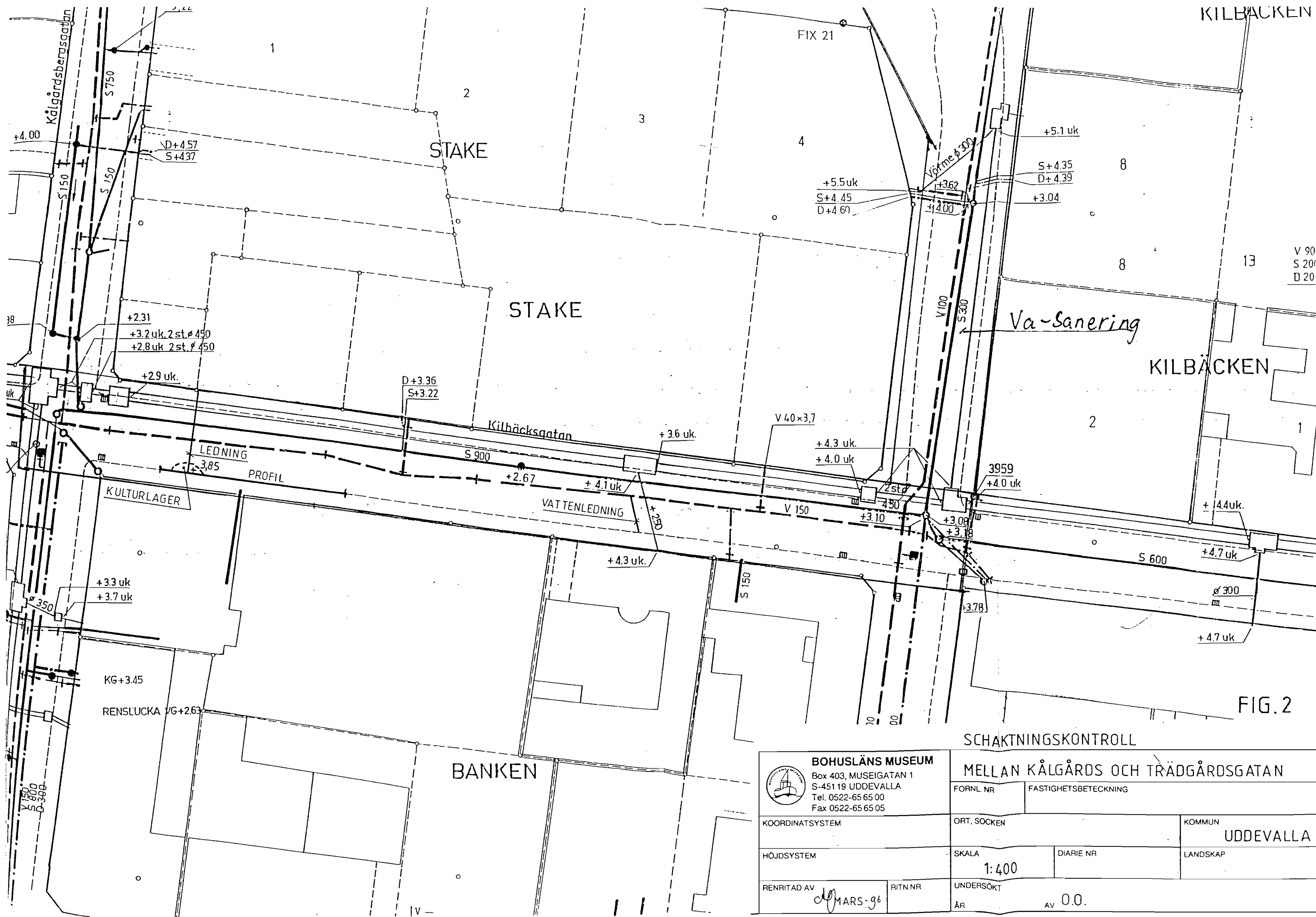

Oscar Ortman
antikvarie

Litteratur

Jonsson, Leif & Holmström, Marie	1984	Nyare tidsarkeologi i Uddevalla. Rapport UV-1984:15
Kristiansson, Sten	1956	Uddevalla stads historia

Administrativa uppgifter

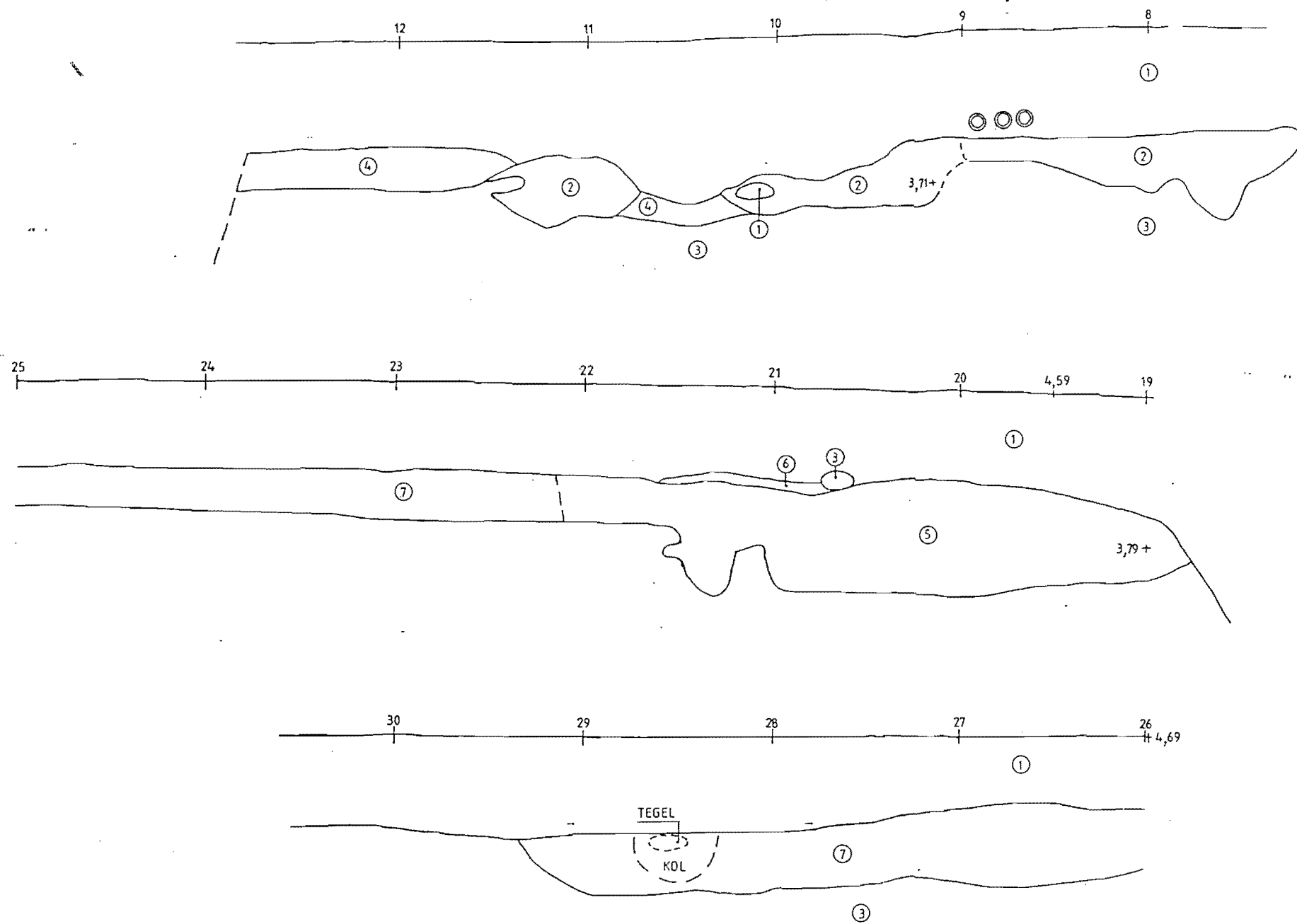
BM dnr:	94, 494/95K
Lst dnr:	220-18383-95, 220-241:71-95
Fornlämning:	RAÄ 191
Fastighet:	Kv Banken, Stake och Amindorf
Ek.karta:	8154
Koordinater:	X 6476,1 Y 1273,5
Höjd över havet:	3 - 6 meter
Socken:	Uddevalla
Kommun:	Uddevalla
Län:	Göteborg och Bohuslän
Landskap:	Bohuslän
Uppdragsgivare:	Uddevalla komm Gatukontoret 451 81 Uddevalla
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Ansvarig för fältarbetet:	Oscar Ortman
Fältarbetstid:	9509 - 9603
Redigering och layout:	Gunnel Peterson
Kartritning:	Anette Olsson

SCHAKTNINGSKONTROLL

BOHUSLÄNS MUSEUM Box 403, MUSEIGATAN 1 S-451 19 UDDEVALLA Tel. 0522-65 65 00 Fax 0522-65 65 05		MELLAN KÄLGÅRDS OCH TRÄDGÅRDSGATAN FORNL. NR FASTIGHETS BETECKNING	
KOORDINATSYSTEM		ORT, SOCKEN	
HÖJDSYSTEM		SKALA 1:400	DIARIE NR
RENNITAD AV <i>MARS-96</i>		RITN. NR	LANDSKAP
KOMMUN UDDEVALLA		UNDERSÖKT ÅR AV 0.0.	

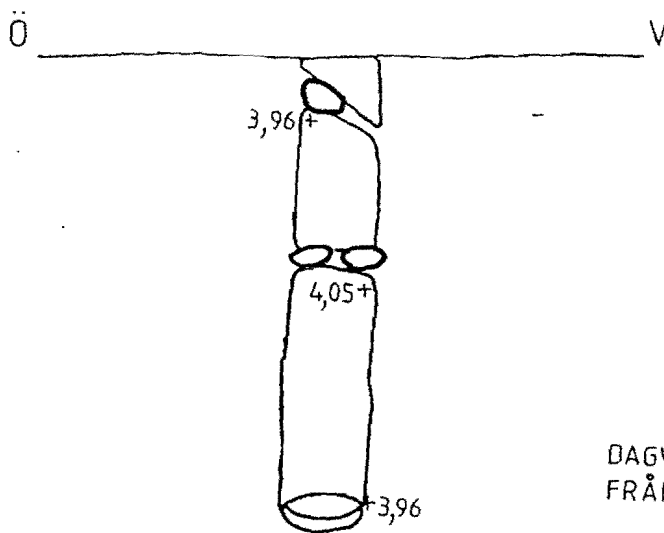
FIG.3

- ① RECENT FYLLNADSMATERIAL
- ② KULTURLAGER: BEN, KRITPIPOR, TRÄ, TEGEL
- ③ STERIL LERA
- ④ MÖRK BRUN SAND (BLANDNING AV RECENT RIVNINGSMATERIAL)
- ⑤ GRÅSVART TORVIG SILTDIKE: AVSATT
- ⑥ TRÄ PÅFÖRT
- ⑦ GRÅSVART MINDRE TORVIG SILT HISTORISKT MATJORDSLAGER

SCHAKTNINGSKONTRÖLL

BOHUSLÄNS MUSEUM Box 403, MUSEIGATAN 1 S-451 19 UDDEVALLA Tel. 0522-65 65 00 Fax 0522-65 65 05		MELLAN KÅLGÅRDS- OCH TRÄDGÅRDSGATAN	
KOORDINATSYSTEM	FORNL NR	FASTIGHETSBECKNING	KOMMUN UDDEVALLA
HOJDSYSTEM	SKALA 1:20	DIARIE NR 1:30	LANDSKAP
RENRITAD AV MARS-90	RITNR	UNDERSÖKT av O.O.	

DAGVATTENLEDNING 67 M
FRÅN KÅLGÅRDSGATAN

SKALA 1:50

FIG.4

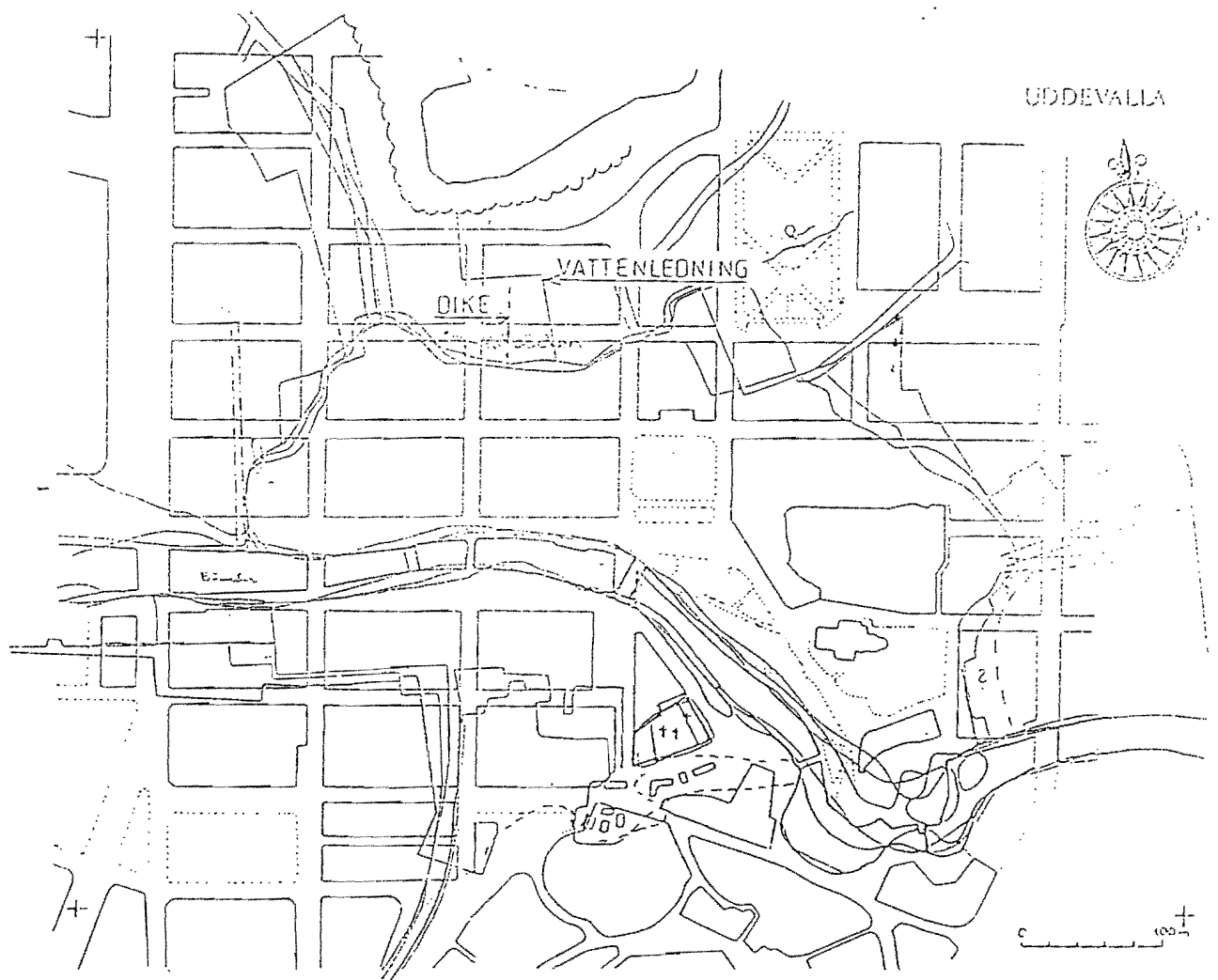

Fig 7. Proundersökningarna 1983 har tillsammans gett oss möjlighet att placera äldre stadsplaner i förhållande till dagens. En eventuell medeltida bebyggelse i Uddevalla har sannolikt inte sträckt sig utanför 1690 års stadsgräns som här markerats med rött. 1696 års gränser är gröna, 1750 års är blåa och ett dike vid Kilbäckens gamla utlopp 1807 har streckats med svart. Gränserna får inte tas som exakta. Tills vidare bör man räkna med ± 10 m osäkerhet vid lägesbestämning av detalj.

0 10 20 30 40 cm

Tidigare skrivna rapporter under 1996

- 96:1 Ark. utredning av Väg 873, Askums sn, Sotenäs kn, komplettering
96:2 Ark. förundersökning Sibräcka 2:21, Stenkyrka sn, Tjörns kn.
96:3 Ark. utredning, väg 880 Ödby-Lycke, Askum sn, Sotenäs kn.
96:4 Ark. förundersökning E6:an Gläborg-Rabbalshede, Håby, Svarteberg
och Kville sn, Munkedal och Tanums kn.
96:5 Ant. kontroll RAÄ 643, 645, 694 och nyupptäckt boplats.
Stenkyrka sn, Tjörns kn.
96:6 Ark. förundersökning väg 880, Ödby-Lycke, Askum sn, Sotenäs kn.
96:7 Ark. undersökning RAÄ 331, Hovenäs 1:5; Askum sn, Sotenäs kn.